

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דין קרפף לעיר

(נ"ז א') **משנה:** (4) נותנין קרפף לעיר (כשבא למדוד התחומין, אין מודדים מן החומה, אלא מרחיק שבעים אמה ושיריים, כחצר המשכן, ומתחיל למדוד), דברי רבי מאיר. (2) וחכמים אומרים: לא אמרו קרפף, אלא בין שתי עיירות; אם יש לזו שבעים אמה ושיריים, ולזו שבעים אמה ושיריים, עושה קרפף את שתיהן להיות אחד (והיוצא ללכת דרך חברתה חוצה לה, מודד מחומת חברתה ואילך).

(המשך **משנה:**) וכן שלושה כפרים המשולשין, אם יש בין שניים חיצונים מאה וארבעים ואחת ושליש (שיעור שני קרפיפות), עֲשֶׂה אמצעי את שלושתן להיות אחד (ראה להלן).

איתמר (בביאור דעת חכמים): (1) רב הונא אמר: נותנין קרפף לזו וקרפף לזו (ואם אין ביניהן קמ"א ושליש, נחשבות אחת). (2) חייא בר רב אמר: קרפף אחד לשתיהן (ורק אם יש פחות משבעים אמה ושני שליש ביניהן נחשבות כאחת).

(נ"ז ב') (ומקשה) תנן: וכן שלושה כפרים המשולשין, אם יש בין שניים החיצונים מאה וארבעים ואחת אמה ושליש - עושה אמצעי את שלשתן להיות אחד (וקא סלקא דעתך דקיימי בשורה אחת). טעמא דאיכא אמצעי, הא ליכא אמצעי - לא! תיובתא דרב הונא!

(ומתרץ) אמר לך רב הונא: הא אתמר עלה אמר רבה אמר רב אידי אמר רבי חנינא: לא משולשין ממש (בשורה אחת), אלא (שלישי עומד מרחוק כנגד בין שני החיצונים) רואין כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן ויהיו משולשין, ואין בין זה לזה אלא קמ"א אמה ושליש - עשה אמצעי את שלשתן להיות אחד².

אמר ליה רבא לאביי: (לשיטת רב הונא) כמה יהא בין חיצון לאמצעי (המשוך מהם שנאמר רואין)? אמר ליה: אלפים אמה (הואיל ויכול לבוא מזה לזה בלא עירוב, אמרינן רואין).

והא את הוא דאמרת: כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא, דאמר: יותר מאלפים אמה (בין הקשת ליתר נחשבים כעיר אחת)! הכי השתא, התם איכא בתים (לאורך הקשת), הכא ליכא בתים.

ואמר ליה רבא לאביי: כמה יהא בין חיצון לחיצון? כמה יהא? מאי נפקא לך מינה? כל שאילו מכניס אמצעי ביניהן ואין בין זה לזה אלא מאה וארבעים ואחת ושליש. ואפילו ארבעת אלפים אמה (ויותר)? אמר ליה: אין.

והאמר רב הונא: עיר העשויה כקשת, אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה, מודדין לה מן היתר; ואם לאו, מודדין לה מן הקשת!

1. ומה שכתוב בהמשך דברי חכמים "אם יש לזו שבעים אמה ושיריים, ולזו שבעים אמה ושיריים וכו'", אמר לך חייא בר רב, הא מני רבי מאיר היא. גמרא.

2. כלומר: הא דקתני במתניתין אם יש בין שני החיצונים מאה ארבעים ואחת, לא כדסלקא דעתך מעיקרא שאין ביניהן יותר, אלא מתניתין דמרחקי מהדדי טובא, והכי קאמר: אם יש אויר בין שני החיצונים כדי להתמלאות אמצעי ולעמוד **אויר הנשאר** בין אמצעי ולחיצונים מכאן ומכאן על מאה ארבעים ואחת לכאן, ומאה וארבעים ואחת לכאן - דהיינו שני קרפיפות לשניהן, רואין כאילו הוא נתון ביניהן והרי כולן אחת, והיוצא מאחת מהן לילך דרך אחת מחברותיה מודד מחומת חברתה. אבל אם רבה אויר יותר מכאן - לא אמרינן רואין. רש"י (וראה מחלוקת ראשונים, להלן).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

אמר ליה: התם ליכא למימר מלי. הכא איכא למימר מלי.³

שיטות הראשונים

קרפף לעיר: דעת הר"מ מרוטנבורג שהלכה כרבי מאיר, שנותנים קרפף לעיר אחת (דהלכה כדברי המיקל בעירוב). והעתיקוהו להלכה הרא"ש והמרדכי. וכן פסק הרשב"א. ודעת רבינו תם דהלכה כחכמים שלא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות, וכרב הונא שנותנים קרפף לזו וקרפף לזו. וכן פסקו רמב"ם, רז"ה, סמ"ג, וריטב"א⁴. ודעת רבינו יהונתן שהלכה כחייא בר רב המחמיר, שאפילו שתי עיירות צריך שיהיו שתיהן בתוך שבעים אמה ולא יותר⁵. והרי"ף הביא המשנה כצורתה⁶. והשו"ע⁷ פסק כרמב"ם וסיעתו. והרמ"א פסק להקל, כר"מ מרוטנבורג וסיעתו.

האם נותנים קרפף לעיבור העיר: דעת הראב"ד והרשב"א שכשיש עיבור לעיר מחמת בית שנמצא שם, שוב אין נותנים קרפף, ומשלימים רק עד שבעים אמה ושיריים מחומת העיר. והטור כתב להקל, שלעולם נותנים קרפף. וכ"פ הרמ"א⁸.

האם נותנים קרפפות לעיר ובית: דעת ר"י והרא"ש, דאליבא דרב הונא, דוקא בשתי עיירות נותנים קרפף לזו וקרפף לזו לרבנן⁹. אבל עיר ובית אין נותנים להם שני קרפפות¹⁰. אמנם קרפף אחד, אפילו לבית ובית בלא עיר נותנים¹¹. ודעת רבינו תם דבית חשוב כעיר לגמרי לענין זה שנותנים קרפף לזה וקרפף לזה¹². והרמ"א¹³ פסק כר"י והרא"ש.

- פירש רש"י ליכא למימר מלי האויר שביניהם, שאין לך במה למלאותו משא"כ בין חיצון לחיצון. וביאר רשב"א (עבוה"ק בית נתיבות ש"ה סי' ו) לפי שכל שהן עשוין כן, עשוי הוא לבנות ביניהן ולמלאותן בנתיים להיות אחד. וראה עוד להלן.
- כרבנן דרבים ניהו, וסוגיא דאמוראי אליבא דידהו. ולא אמרינן בהא מילתא הלכה כדברי המיקל בעירוב לפסוק כרבי מאיר. וקיימא לן נמי הלכה כרב הונא חדא שהוא מיקל, ועוד דהא קשיש ועדיף מיניה דחייא בר רב כדמוכח בפרק שני דערבין (ט"ז ב') שהיה מוכיחו, ועוד דפשטא דסיפא דמתניתין כותיה רהטא, דתשלום מימרא דרבנן הוא ולא כרבי מאיר וכו'. ריטב"א.
- דסוגית המשנה כולה הולכת כחייא בר רב, ומפורשת כל המשנה לדעתו. רבינו יהונתן.
- וכתב בעל המאור שדעת הרי"ף שהלכה כחכמים וכרב הונא, וסמך על הכלל שהלכה כדברי המיקל בעירוב (וכמו שפסק הרי"ף במי שהוציאווהו). וכן ביאר הב"י (או"ח שצח, ז).
- או"ח שצח, (שם המחבר פסק כחכמים, ורמ"א כרבי מאיר); או"ח שצח, ז (שם פסק המחבר כרב הונא אליבא דחכמים). ובביאור הגר"א (או"ח שצח, ה, ס"ק ט-י) צידד לעיקר כדעת הרמב"ם, וכהכרעת השו"ע. מקורות - רשב"א (עבוה"ק, בית נתיבות, ה, שו"ת, ח"ד סי' כא). רא"ש (סי' ג); מרדכי (סי' תקד). רמב"ם (הל' שבת כחא, והלכה ה; וכן בפירוש המשניות). בעל המאור (ט"ז ב' דפי ר"ף, ד"ה ופלוגתא); סמ"ג (מ"ע מצוה א מדרבנן). ריטב"א (נ"ז ב', ד"ה ולענין הפסק). רבינו יהונתן (ד"ה נותנין).
- או"ח שצח, ה. ובביה"ל (ד"ה וכן נראה לי להקל) חלק על מסקנת הרמ"א, וכתב דיש לחוש להני ראשונים שכשיש עיבור לעיר מחמת בית שנמצא שם, שוב אין נותנים קרפף, ומשלימים רק עד שבעים אמה ושיריים מחמת העיר. וראה מש"כ בחזו"א (או"ח קי"ט) שאין כאן מחלוקת כלל, עיי"ש. מקורות - ראב"ד (הו"ד בחי' הרשב"א וכן במאירי בשם גדולי המפרשים). רשב"א (חי' נ"ה ב', ד"ה מאי לאו, הובאו דברי הראב"ד בלא שום חולק. עבוה"ק, ה, ו).
- כמו שלרבי מאיר עיר דווקא, דהא קרא קדריש (מקיר העיר וחוצה - תן חוצה, קרפף, ואחר כך מדוד).
- אלא דוקא אם הוא תוך שבעים אמה ושיריים לעיר מתעברת לעיר. וכן אם יש בית אחר תוך ע' אמות ושיריים לאותו בית של עיר אחת, יכולין לעשות בורגין כמו שירצו, כדאמר בעושיין פסין (לעיל כ"א א') אתיתו מברניש לבי כנישתא דדניאל דהוו תלתא פרסי כו' אמאי סמכיתו אבורגין וכו'.
- דאי לא תימא הכי, עיר שאין לה חומה, במה יתחברו כאחת אם לא על ידי שמובלעים יחד תוך ע' אמה ושיריים!! דאין סברא להצריך שיגעו זה לזה! ולפי זה לחייא בר רב דאמר (אליבא דרבנן) קרפף אחד לשתיהן, לאו דוקא הא דקאמרי רבנן ב' עיירות, דהוא הדין בית ובית, אלא אגב דנקט רבי מאיר עיר אחת נקטי רבנן ב' עיירות.
- כמו שלחייא בר רב אליבא דרבנן הוי בית כעיר לגמרי לענין זה שנותנים לשני בתים בלא עיר קרפף אחד לשניהם (מהסברא שהוזכרה לעיל, דאם לא כן עיר שאין לה חומה במה יתחברו ליחשב כאחד אם לא על ידי שמובלע כל אחד בתוך ע' אמה ושיריים

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

רואין כל שאילו מטיל אמצעי ביניהן וכו', ואין בין זה לזה וכו': דעת רש"י, רמב"ם, רז"ה, ורבינו יהונתן, דבין זה לזה, היינו בין חיצון לאמצעי¹⁴. ודעת הראב"ד, רשב"א, וריטב"א, דהיינו בין החיצונים ממש¹⁵. והר"ף השמיטו. והשו"ע¹⁶ פסק כהרמב"ם וסיעתו.

מהיכן מודדים התחום לבני האמצעי: דעת תוספות ורא"ש (תירוץ א') שלאותם העומדים באמצעי אין רואין אותם כאילו הם בין שני החיצונים למדוד להם משם אלפים אמה¹⁷. ודעת הריטב"א, דאף לגבי אמצעי קתני שמודדין לו מן החיצונים ואינו מפסיד כלום¹⁸ (וכן נראה מדברי רש"י והרמב"ם¹⁹). וכן פסק השו"ע להקל. והרמ"א בשם ויש אומרים כתב כהתוספות והרא"ש²⁰.

הדין כאשר הכפר האמצעי גדול מהאור שבין החיצוניים: דעת תוספות (תירוץ ג') ורא"ש (תירוץ ב') שאם היה האמצעי גדול ויתר על האור שבין שני החיצונים לא אמר מל²¹. וכן פסק הטור. אבל הרמב"ם לא הזכיר תנאי שלא תהא גדולה מהאור²². וכן השו"ע ורמ"א השמיטוהו²³.

של חבירו. דלא מסתבר להצריך שיגעו זה בזה). מקורות - ר"י (הו"ד בתוספות, נ"ז א', ד"ה רב הונא); רא"ש (סי' ג). רבינו תם (הו"ד ברא"ש, סי' ג).

13. או"ח שצח.ז. וכתב המשנ"ב (ס"ק לח) שאם היו שלוש חצרות, ובכל חצר שני בתים, אז מקרי עיר ליתן לה עיבור.
14. שאם יישאר בין אמצעי ולחיצונים שני קרפיפות מכל כיוון, רואים את כולם כאילו עיר אחת. וכתב הריטב"א (נ"ז ב', ד"ה והאי) דהוצרכו לפרש כן, דאי בין החיצונות ממש קאמר, אכתי קשיא לרב הונא (הסובר נותנים קרפף לזה וקרפף לזה) דהא ליכא בין השתים אלא קרפף אחד!

15. דאין לומר רואין אלא בשיעור זה דכשתאמר רואין יהא קרפף אחד בלבד בין כל שתיים מהן. ולא נתנו חכמים שתי קרפיפות אלא בעירות העומדות בשורה. ריטב"א. וכן ביאר הרשב"א, דדי לן למימר רואין את האמצעי כאלו הוא ביניהן; אבל שנקל וניתן לו קרפף באמצע מהשתא ואיהו קאי בברא, לא אמרינן.

16. או"ח שצחח ובביה"ל (ד"ה רפ"ג) הסתפק כשבין שתי העירות רפ"ג אמות, אבל האמצעי לא עומד מכוון באמצע, אלא נוטה לצד אחד יותר. וכתב שמשון הרמב"ם דכלל שתהא ביניהם רפ"ג אמות משמע לכאורה דאין קפידא בזה, וצ"ע. עוד דייק בביה"ל (ד"ה מחוץ לשלושתן) מלשון השו"ע (שהעתיק לשון הרמב"ם) דאף לחיצונים מודדים התחום מן האמצע ולהלן אלפיים אמה, דהוי כולם כעיר אחת שהיא משולשת בשלושה קצוות, דהדר בקצה אחד מותר לילך לשני קצוות האחרות ומחוץ להם אלפים (וזה מכוון בלשון שכתב: הרי שלשתן כמדינה אחת ומודדין וכו' לכל רוח חוץ משלשתן. אלא שלא הזכירו המפרשים זה).

17. כיון שהוא מפסיד בדבר לרוח האחר. בביאור החילוק בין קשת לכפרים המשולשים מבארת הגמרא דהתם (בקשת) ליכא למימר מלי. וביארו תוספות (תירוץ א') ורא"ש (סי' ד), משום דלעומדין באמצע הקשת איירי שמודדין להם מפתח ביתם דאין אומרים כאילו ביתם נתונה במקום היתר דאם כן מפסדת לה אידך גיסא. וכו', והכי נמי לא אמר מלי לאותן העומדים באמצעי להיות רואין אותם כאילו הן בין שני החיצונים למדוד להם משם אלפים אמה. אלא דווקא לעומדין בשנים החיצונים הוא דאמר מלי כשבאין בני החיצונה זו לילך לצד חיצונה אחרת שמודדין לכל אחת תחומה מפתח חברתה.

18. דכל היכא דאמרת רואין, להרוחה קאתי ולא להפסיד כלום ממה שיש בו כמו שהוא עכשיו, ואין כאן חוכא של כלום. ריטב"א.
19. כן ביאר הב"י (או"ח שצחח), דעת רש"י והרמב"ם. וכתב בביה"ל (ד"ה מחוץ) דיש לפרש דעת הרמב"ם דסבירא ליה דאף להחיצונים מודדין התחום מן האמצע ולהלן אלפים אמה, דהוי כולם כעיר אחת שהיא משולשת בשלושה קצוות דהדר בקצה אחד מותר לילך לשני קצוות האחרות ומחוץ להם אלפים. וזה מכוון בלשונו שכתב "הרי שלושתן כמדינה אחת ומודדין וכו' לכל רוח חוץ משלושתן", אלא שלא הזכירו המפרשים זה. מקורות - רש"י (ד"ה כל); רמב"ם (שבת כח,ה); ריטב"א (נ"ז ב', ד"ה ור"י ז"ל פירש).
20. או"ח שצחח.

21. תוספות (תירוץ ג') ורא"ש (תירוץ ב') ביארו: התם ליכא למימר מלי לפי שאין האור של היתר מחזיק כל הבתים שבקשת. והוא הדין בשלשה כפרים אם היה האמצעי גדול ויתר על האור שבין שני החיצונים לא אמר מלי.

22. וכן לכאורה דעת הרשב"א וריטב"א דלעולם אמרינן רואין, ואין חילוק בין אמצעית גדולה מהאור או לא (וראה חזו"א או"ח, עירובין, ליקוטים, קיב, ס"ק ט וס"ק טו). מקורות - רא"ש (סי' ד); תוספות (נ"ז ב', ד"ה התם).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרה ש"ת
יז תשרי תשפ"א
מסכת: עירובין | פרק: ה | דף: נ"ז

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות תחומין, סימן שצח)

ה. כל בית דירה שהוא יוצא מהעיר, אם הנה בינו ובין העיר שבועים אמה ושני שלישים שהוא צלע בית סאתים המרבעות או פחות מזה, הרי זה מצטרף לעיר ונחשב ממנה וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין חוץ מבית דירה זה.

הגה: ויש אומרים שאין מתחילין למדד מיד מן הבית אלא מותחין חוט על פני רחב העיר נגד הבית ומרחיקין משם שבועים אמה ושירים ומתחילין, וכן בכל מקום שמודדין (טור). וכן נראה לי להקל.

ז. היו שתי עירות זו סמוכה לזו קמ"א אמות ושליש כדי שיהיה ע' אמה ושירים לזו ושבעים אמה ושירים לזו, חשובים שתייהם פעיר אחת ונמצאת כל עיר מהן מהלכת את כל העיר השנייה וחוצה לה אלפים אמה. **הגה:** וכן חומת העיר שגפרצה מב' רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ"א אמה ושליש, דינו כסתום. (טור). אבל בית אחד, אפלו גדול הרבה, אין לו דין עיר לתת לו שבועים אמה ושירים, (תוספות והרא"ש פרק כיצד מעברין וטור).

ח. היו שלשה כפרים משלשים, אם יש בין האמצעי ובין כל אחד מהחיצונים אלפים אמה או פחות מכאן, ובין שנים החיצונים רפ"ג אמות פחות שלישי (מלבד רחב העיר האמצעי) (טור), כדי שיהיה בין כל אחד מהם ובין האמצעי כשתראה אותו כאלו הוא ביניהם קמ"א ושליש, הרי שלשתן כמדינה אחת ומודדים להם אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן, (ויש אומרים דאין מודדין מן האמצעי רק מחומותיה) (תוס' והרא"ש פרק כיצד מעברין וטור).